

FI lausuntopyyntö VV

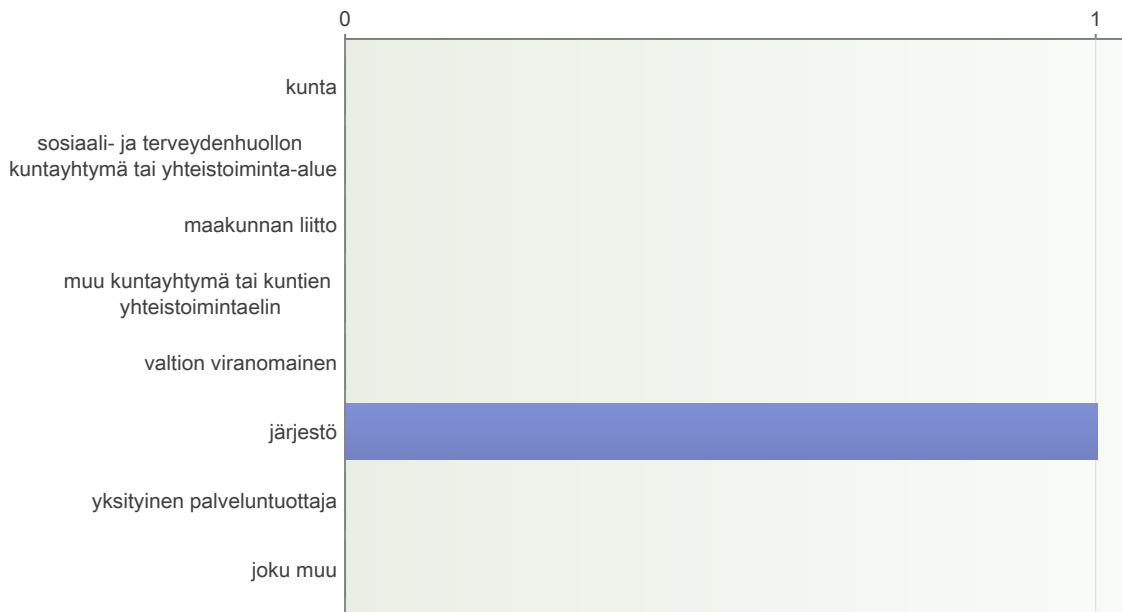
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Ensi- ja turvakotien liitto ry	Riitta Särkelä	riitta.sarkela@etkl.fi	22.3.2017	liittohallitus

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ensi- ja turvakotien liitto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti valinnanvapauden lisäämiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa ja siihen, että palvelujen käyttäjillä on mahdollisimman suuri mahdollisuus oman elämänsä asiantuntijoina vaikuttaa palveluihin itseään ja perhettään koskien ja myös osallistua palvelujen kehittämiseen.

Ensi- ja turvakotien liiton (ETKL)arvioi, että valinnanvapauden toteuttaminen hallituksen esityksessä suunnitellulla tavalla ja ehdotetulla aikataululla vaarantaa vakavasti kaikkien keskeisten uudistusten tavoitteiden toteutumisen.

ETKL:n näkemyksen mukaan on välttämätöntä, että valinnanvapauden liittyvää hallituksen esitystä ei viedä tässä muodossa eteenpäin. Näemme välttämättömäksi hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen ja palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden parantamiseksi, että valinnanvapauden liittyvä hallituksen esitys valmistellaan huolella uudelleen ja hyvässä yhteistyössä alan asiantuntijoiden kanssa. Valinnanvapauden toteuttamisen valmisteluun tulee myös olla riittävän pitkä ja realistinen aikataulu.Hallituksen esitys ei täytä näitä vaatimuksia.

ETKL ei kannata julkisen palvelutuotannon yhtiöittämisvelvoitetta, koska se tekee sote-rakenteesta monimutkaisen ja myös valinnanvapauden toteuttamisesta hankalan. Sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmä on osa kansallista sosiaaliturvaa ja kuuluu näin ollen suhteessa Euroopan unioniin kansalliseen kompetenssiin. EU:n perusoikeuskirja on myös juridisesti velvoittava. Jo näistä syistä ei ole perustetta sille, että Suomi asettaisi sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmää uudistaessaan sisämarkkinasäännökset suhteessa ihmisten perusoikeuksien toteutumiseen etusijalle. Sosiaali- ja terveystalvvelujen markkinaistaminen suunnitellulla tavalla on siten puhtaasti kansallinen poliittinen valinta ja se tulisi avoimesti todeta. Se on vakavassa ristiriidassa sen kanssa, että tutkimusten mukaan suomalaisten enemmistö kannattaa julkisia, verorahoitteisia palveluja. Ongelmia on lähinnä palvelujen piiriin pääsemisessä, ei siinä, että ne ovat julkisen tuottamia, joita järjestöt ja yritykset täydentävät omalla tuotannolla.

Valinnanvapauden liittyvä HE on erittäin keskeneräinen. Jatkovalmistelua ajatellen ETKL näkemyksen mukaan on perusteltua hyödyntää Sitran valinnanvapauskokeilujen anti, käynnistää uusia kokeiluja henkilökohtaisesta budjetista, joka on tärkeä myönteinen mahdollisuus. Hallituksen esityksessä henkilökohtaiseen budjettiin liittyvä osuus on vielä keskeneräinen ja edellyttää jatkovalmistelua.

Valinnanvapauslainsäädännön toteutuminen luonnoksessa esitetystä muodosta sisältää ison riskin pk-yritysten ja järjestötoimijoiden edellytyksille tuottaa sote-palveluita. Markkinan keskittyminen suurille toimijoille on erittäin todennäköinen seuraus, koska niillä kattavat palvelujärjestelmät, -prosessit ja tietojärjestelmät käytössään.

Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota. Vain nivomalla nykyistä paremmin yhteen perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoido sekä lisäämällä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistyötä, on mahdollista kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja. Toimiva integraatio ja hoitoketjujen sujuvuus ovat erityisen tärkeitä erityisesti niiden ihmisten kohdalla, jotka käyttävät paljon palveluita.

Hallituksen esityksessä valmisteltu valinnanvapausmalli pirstoo vastuut entistä useammalle taholle, eikä palvelujen nykyistä parempi integraatio toteudu. Palvelujärjestelmän pirstoutuessa riskinä myös on, että ihmiset

löytävät yhä huonommin palveluiden piiriin. Oikea-aikaisen palvelun/hoidon ja siten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen sekä kustannusten hallinnan kannalta palveluohjaus nousee aivan keskeiseen rooliin.

Monien eri tahojen, mukaan lukien myös valtiovarainministeriö, arvioiden mukaan ehdotettu valinnanvapausmalli lisää väistämättä kustannuksia merkittävästi, eikä vähennä niitä. ETKL yhtyy näihin arvioihin. Samaan aikaan sote-uudistuksella tavoitellaan huomattavaa, 3 miljardin säästöä. On kyseenalaista, voidaanko kustannuksia pienentää ilman asiakasmaksujen nousua tai palveluvalikoiman karsimista tai molempia näitä. Jos näin käy, hyvinvointi- ja terveyserot tulevat entisestään lisääntymään ja myös palvelujen yhdenvertainen saatavuus itse asiassa heikkenemään.

Esitys sisältää merkittävää kansalaisiin kohdistuvaa julkisen vallan siirtoa yksityisille yhtiöille. ETKL toteaa, että yksittäisen palvelun tai kuntoutuksen myöntämiseen tai epäämiseen liittyviä hallintopäätöksiä ei tule siirtää sote-keskuksille, jotka eivät toimi virkavastuulla. Asiakasmaksulain mukaisten asiakasmaksujen perintä ja niiden kohtuullistaminen ovat hallintopäätöksiä, jotka tulisi rajata maakunnalle.

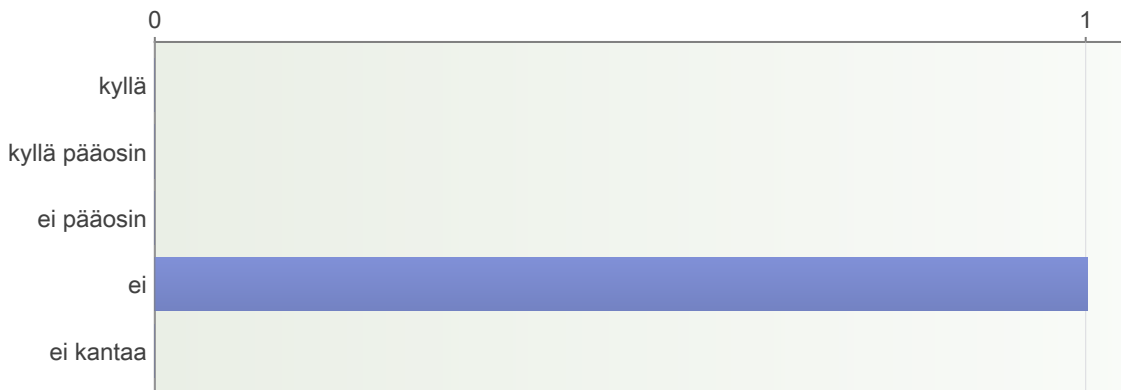
Kun hallituksen esitystä tarkastellaan erityisesti lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta, arviomme on, että esitys heikentää yhdenvertaista palvelujen saatavuutta. Hyvässä asemassa olevien perheiden kannalta esitys voi luoda mahdollisuuksia rakentaa omaan tilanteeseen parhaiten sopivat palvelut. Esitys on ongelmallinen niille perheille, joilla on monenlaisia palvelutarpeita ja joissa tarvitaan monen erilaisen tuen ja palvelun yhdistämistä sekä useita tuottajia. Haavoittavissa tilanteissa elävillä perheillä ja lastensuojeluperheillä voi olla eri perheenjäsenillä omat palvelupolut. Valinnanvapauslaki perustuu vahvasti yksilön oikeuteen valita ja koko perheen tilannetta ja palvelutarvetta ei mietitä kokonaisuutena, mikä olisi oleellista. Erityisen tärkeää tämä olisi haavoittavissa tilanteissa elävien perheiden kannalta, koska silloin olisi välttämätöntä, että kaikki lasten ja perheen palvelut tukisivat toisiaan. Valinnanvapausuudistus tuo palvelujen integraation ongelmat ovat vakavia näiden perheiden kannalta. On huolellisesti jatkotyössä arvioitava, miten valinnanvapaus olisi sovellettavissa erilaisissa lastensuojelun tilanteissa. Luonnoksesta ei käy riittävästi ilmi, ettei valinnanvapaus koskisi täysimääräisesti myös lastensuojelua, vaikka niin on annettu valmisteluna aikana ymmärtää. Isoksi kysymykseksi nousee, miten varmistetaan, että sote-keskuksessa on riittävä osaaminen vaatimaan lastensuojelulliseen perheen kokonaistilanteen arviointiin, palvelutarpeen arviointiin ja asiakasohjaukseen. Miten saadaan palveluntarjoajat sitoutumaan kokonaisvaltaiseen perheiden auttamiseen.

Erityisen huolissaan ETKL on alaikäisen mahdollisuudesta valita palveluntuottaja (10§), mikä jää esityksessä epäselväksi sisällöltään. Lähtökohdista on, että valinnan tekee huoltaja. Jos 12 vuotta täyttänyt on ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenevä päättämään hoidostaan ja huolenpidostaan, hän voi tehdä itse palveluntuottajan valinnan. Miksi ikärajaksi on asetettu 12 vuotta ja miten kyvykkyys arvioidaan. Onko tässä kytkentä tehty potilaslakiin (PotL 7§ ja 9§)? Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista eroaa tässä suhteessa potilaslaista, mikä tulee ottaa huomioon. Isoksi kysymykseksi nousee myös se, miten ratkaistaan ne tilanteet, joissa vanhemmat esimerkiksi yhteishuoltajuuden tilanteessa ovat erimielisiä alaikäisen palvelujen valinnasta. Miten ristiriita ratkaistaan, jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen?

LAPE:n ohjausryhmässä tuli esille, että valinnanvapauslakiluonnokseen olisi sen lausunnolle lähtemisen jälkeen lisätty neuvolatoiminta myös valinnanvapauden piiriin. ETKL ei pidä hyväksyttävänä sitä, että lausunnolla oleva lakiluonnos muuttuu jo ennen lausuntoajan päättymistä. Neuvolatoiminnan laittaminen valinnanvapauden piiriin vaarantaa merkittävästi toiminnan ennaltaehkäisevän luonteen ja varhaisen riskien havaitsemisen mahdollisuuden. Neuvolatoiminnalla on tiivis yhteys myös kuntiin varhaiskasvatukseen ja kouluterveydenhuoltoon. Ensi- ja turvakotien liitto vastustaa neuvolatoiminnan ottamista valinnanvapauden piiriin.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapaus hallituksen esityksessä suunnitellulla tavalla edellyttää valinnanvapauden käyttäjältä erittäin paljon osaamista ja tietoa. Tämä suosii hyvinvointeentulevien ja vahvaresurssisten ihmisten mahdollisuutta valita ja vaikuttaa omiin palveluihinsa. Monitarpeisille ihmisille, haavoittavissa tilanteissa eläville ihmisille, erityisesti lapsiperheille, ikääntyneille sekä eri tavoin vammautuneille ja pitkäaikaissairaille valinnan mahdollisuus tulisi olemaan erittäin haasteellinen ja vaikeasti toteutettava asia.

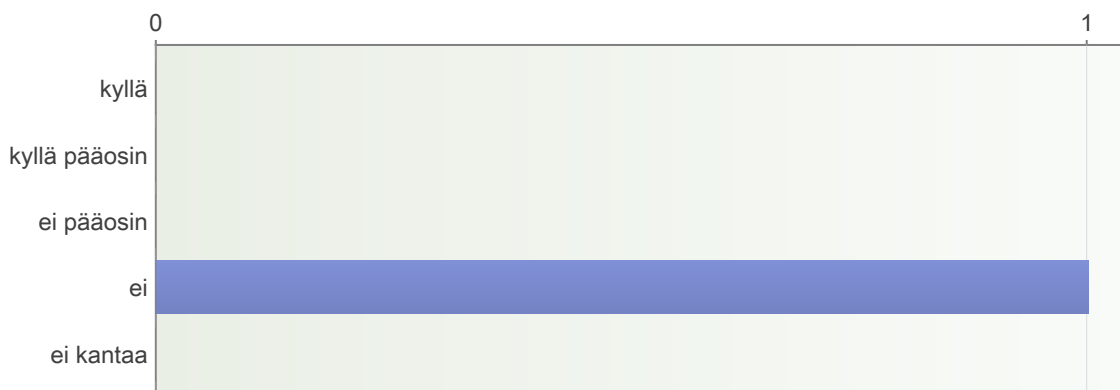
Valinnanvapaus suunnitellulla tavalla tulisi edellyttämään erittäin mittavaa palveluohjausta ja epäselväksi jää, kuka ja millaisella osaamisella sitä tekee ja miten mittavan palveluohjauksen resurssointi tulisi turvattua.

Asiakassetelin arvo ja henkilökohtaisen budjetin suuruus ovat oleellisia sen kannalta, mitkä ovat asiakkaan mahdollisuudet vaikuttaa omiin palveluihin. Jos niiden todellinen arvo ei vastaa palvelutarvetta tai asiakkaalla ei ole kykyä niitä hyödyntää, ne tuovat näennäistä valinnanvapautta.

Henkilökohtaisen budjetoinnin palvelukokonaisuudet (24 §) tulisi määritellä selkeästi ja tarkkarajaisesti, ja henkilökohtaisen budjetoinnin hallinnointitavat täsmentää julkiseksi palveluksi siten, että siitä aiheutuvat transaktiokustannukset jäävät mahdollisimman alhaisiksi.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Aina asiakkaalla ei ole eikä voikaan olla riittävästi tietoa itsellä siitä, millaiset palvelut voisivat parhaiten auttaa hänen tilanteensa parantamisessa. Se merkitsee sitä, että palvelujen käyttäjä tarvitsee yhteistyössä osaavan ammattilaisen kanssa palvelutarpeen arvioinnin ja sen pohjalta palvelusuunnitelman häntä parhaiten tukevista palveluista. Tämä korostuu erityisesti monitarpeisten ihmisten ja vähäresurssisten ihmisten tilanteessa. Palvelutarpeen arvioinnin edellyttämä osaaminen sote-keskuksissa jää myös esityksessä epäselväksi erityisesti sosiaalihuollon näkökulmasta.

Ehdotettu valinnanvapausmalli on monipolvinen valintojen suhteen, sekava ja vaikeasti palvelujen käyttäjälle avautuva. Jos palvelujen käyttäjällä ei ole edellytyksiä ymmärtää ja hahmottaa palvelujärjestelmää, hänellä ei voi myöskään olla todellisia mahdollisuuksia hakeutua omaan tilanteeseensa parhaiten sopivaan palveluun.

Valinnanvapauden käytännön toteuttamisen kannalta meiltä puuttuu yksi välttämätön elementti eli tietojärjestelmä, josta on löydettävissä vertailukelpoista ja luotettavaa tietoa palvelujen tuottajista, eri palvelujen sisällöstä ja vaikuttavuudesta. Tällaisen tietojärjestelmän kehittäminen vaatii vuosia ja on mittava investointi. Ilman sitä valinnanvapaudella ei ole edes teoriassa mahdollista toteuttaa. Valinnanvapaus ja tieto palveluista ei voi pohjautua yksittäisten yritysten omaan markkinointiin ja mainontaan. Se suosii suuria yrityksiä eikä varmista vertailukelpoista ja neutraalia tietoa eri palveluista ja tuottajista.

Jotta ihmisillä olisi tosiasialliset mahdollisuudet tehdä valintoja ja vaikuttaa omiin palveluihinsa, on asiakkailla oltava riittävästi tietoa palveluista ja eri palveluntuottajista. Palvelukokemuksia sekä muuta palveluntuottajiin liittyvää tietoa on avoimesti pystyttävä vertailemaan aidon valinnanmahdollisuuden varmistamiseksi. Tätä tukevan tietojärjestelmän kehittäminen tulee käynnistää ennen valinnanvapauden toteuttamista ja sen on oltava käytettävissä silloin, kun valinnanvapaus tulee voimaan. Tätä tietojärjestelmää kehitettäessä on huolehdittava siitä, että pienillä yrityksillä ja järjestöillä on käytännön edellytykset olla tässä tiedon tuottamisessa mukana, jotta myös niiden tarjoamat palvelut tulevat näkyviin.

Maakuntien erilaisuus ja tosiasialliset mahdollisuudet toteuttaa valinnanvapautta vaihtelevat alueen väestörakenteen ja taloudellisen kantokyvyn perusteella. Eroja tulee olemaan maakuntien ja jopa kaupunkien

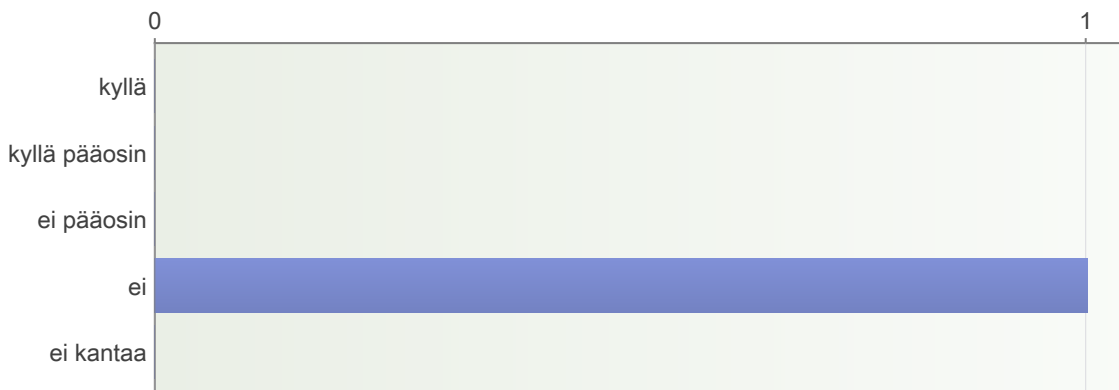
sisällä. Palvelutarjonta voi lisääntyä isoissa kaupungeissa ja kasvukeskuksissa, mutta harvaan asutuille alueille lisätarjontaa ei välttämättä synny. Valinnanvapauden toteutumiseksi ei tule olemaan yhdenvertaisia edellytyksiä, vaan se riippuu siitä, missä palvelun tarvitsija asuu.

ETKL korostaa myös sitä, että syntyvä monimutkainen palvelujärjestelmä lisääheikommassa asemassa olevien ihmisten riippuvuutta läheisistään palveluiden hankinnassa.

On ennakoitavissa, että 3 miljardin kustannusten hillintätavoite synnyttää maakunnissa suuren paineen siihen, että asiakasmaksuja joudutaan korottamaan. Uudistuksen on hyödytettävä palvelujen käyttäjiä ja tehtävä heitä varten. Palvelu- tai asiakasmaksujen uudistamisessa on huolehdittava siitä, ettei niiden nousu muodostu tosiasiallisesti heikossa taloudellisessa asemassa oleville ihmisille käyttäjä palvelujan. Asiakasmaksujen perusteiden tulee olla yhdenmukaiset koko maassa, eivätkä ne saa muodostua esteeksi yhdenvertaisuuden toteutumiseksi.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslaki lisäisi niiden kansalaisten valinnan vapauksia, joilla jo nyt on kohtalaisen hyvät mahdollisuudet valintoihin, erityisesti jos he ovat työterveyshuoltopalveluiden piirissä. Esityksellä ei kuitenkaan näyttäisi olevan mitään positiivista vaikutusta väestön hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseen: pikemminkin näyttää siltä, että sosiaalisesti huono-osaisimmat ja monisairaimmat saisivat palveluja aikaisempaakin harkinnanvaraisemmin. Mikäli asiakkaalla on toistuvaa tai laaja alaista palvelutarvetta, hänen valinnan mahdollisuutensa heikentyisivät nykyisestä. Valinnanvapautta tulisi tarkastella tehtyä enemmän sosiaali- ja terveydenhuollon perustavoitteiden valossa sekä sosiaalisesti ja terveydellisesti aliresursoitujen ryhmien palveluvajeiden kannalta.

Erityisesti paljon palveluja käyttävien ihmisten ja perheiden palvelukokonaisuuksien tulee toimia saumattomasti ja oltava koordinoituja. Niille on oltava yksi vastuutaho ja tiedon täytyy kulkea palveluntuottajien ja vastuutahon välillä. Integraation kannalta keskeistä on palvelutarpeen arviointiin pohjautuvan asiakassuunnitelman laatiminen ja eri tuottajien velvollisuus noudattaa sitä. Palveluntuottajille asetettu vaatimus sote-integraation varmistamisesta on välttämätön edellytys sille, että erityisesti paljon palveluita käyttävän asiakkaan palveluketju

on saumaton.

Suoran valinnan palvelussa tulisi olla esitettyä paremmat sosiaalityön valmiudet, jotta edes asiakkaiden ohjaus voidaan järjestää asianmukaisesti ja riittävällä osaamisella. Ylipäätään sosiaalityön asema sen tarpeellisuudesta huolimatta jää erittäin epämääräiseksi kokonaisuudessa.

Etenkin integroiduista sosiaali- ja terveyspalveluista hyötyvän asiakkaan valinnanvapaus heikkenee ja palvelujen saatavuus vaikeutuu esityksessä. Järjestelmä jakautuu sosiaalisesti, kun huono-osaiset asiakkaat ohjautuvat omille hoito- ja palvelulinjoilleen. Tämä ei palvele uudistuksen tavoitteita, eikä ole muun sosiaali- ja terveydenhuollon substanssilainsäädännön mukaista.

Toimivat asiakastietojärjestelmät on välttämätön ehto sille, että asiakastiedot ovat ajan tasalla ja voivat palvella palvelun käyttäjää. On huomattava, että sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmät ovat vielä erittäin kehittymättömiä ja niiden kehittämiseen tarvitaan merkittäviä investointeja.

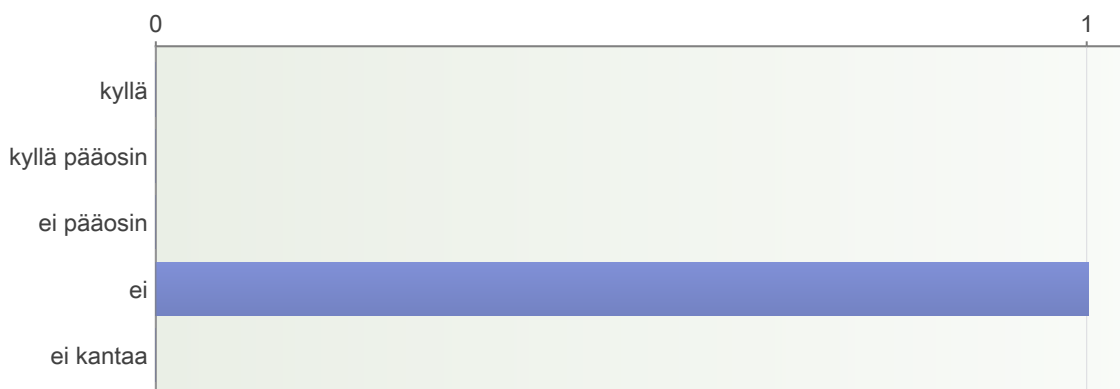
ICT-järjestelmien kehittäminen vahvassa kansallisessa ohjauksessa tietojärjestelmien kokonaisarkkitehtuurista tehtyjen suunnitelmien pohjalta on välttämätöntä. Järjestöille ja pienille yrityksille tiedonhallintapalveluihin liittyminen on merkittävä kustannuskysymys. Vaadittavat tietojärjestelmät voivat muodostua järjestöjen ja pienten yritysten uudessa palvelujärjestelmässä toimimisen ylittämättömäksi kynnykseksi, jos niihin liittymisen kustannukset nousevat kohtuuttoman suuriksi.

Esityksen mukaan maakunta vastaa viime kädessä sote- integraation ja palveluintegraation toteutumisesta. Monituottajamallissa integraation toteutuminen on kuitenkin haastavaa ja hallituksen esityksestä ei käy ilmi, mitkä ovat maakunnan tosiasialliset mahdollisuudet huolehtia ja velvoittaa tuottajat integraation toteuttamiseen.

Kustannusten kapitaatioperiaate sopii huonosti yhteen esitetyn valinnanvapausjärjestelmän kanssa, se kasvattaa osaoptimointimahdollisuuksia ja vaikeuttaa maakunnan edellytyksiä ohjata kokonaisuutta.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

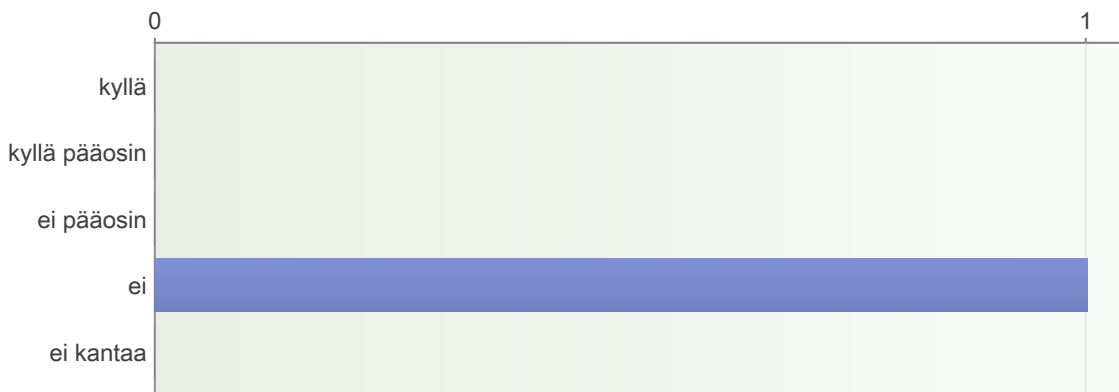
Vastaajien määrä: 1

- Vain onnistuneella sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiolla, sujuvilla hoito- ja palveluketjuilla sekä oikea-aikaisella palvelujen saatavuudella voidaan saada aikaan tavoiteltu kustannusten hillintä. Kun integraation toteutumiselle ei ole edellytyksiä suunnitellussa mallissa, tavoitellut säästöt eivät voi toteutua. Päinvastoin on ennakoitavissa realistisesti, että kustannukset tulevat kasvamaan hyväresurssisten toteuttaessa valinnanvapauttaan ja vaikeassa asemassa olevien, monitarpeisten palvelunkäyttäjien jäädessä ilman kokonaisvaltaisesti heidän tarpeisiinsa vastaavaa palvelua.

Jatkovalmistelussa on tärkeää estää ylikompensaatiot palvelujen tuottajille, kulujen siirtäminen toisen tahon maksettavaksi ja mahdollisuus "kermankuorintaan" ja helppohoitoisten asiakkaisen valintaan omaan toimintaan listautujiksi. Nyt esityksessä riittävää mekanismia tähän ei ole.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakuntalaissa säädetään asukkaiden osallistumisoikeuksista varsin kattavasti. Asukkailla on monia vaikuttamismahdollisuuksia myös maakuntavaalien välillä. Luvun 5 pykälässä 23 säädettäisiin yleisistä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista maakunnissa. Säännöksen velvoittavasta sanamuodosta huolimatta suoran demokratian laajuus ja muodot jäisivät pitkälti maakunnan päätettäväksi. Maakunnallinen kansanvaltainen itsehallinto jää ohueksi, koska maakunnalle ei tule verotusoikeutta, joka on yksi itsehallinnon peruseriaatteista.

Demokratian toteutumisen kannalta julkisten palvelujen yhtiöittämisvelvoite on vakava riski; perustettavat yhtiöt ovat väistämättä julkisen, demokraattisen kontrollin ulottumattomissa ja maakunnalla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa niihin.

ETKL pitää myönteisenä, että maakuntalain 26 pykälässä maakuntahallitus veloitetaan asettamaan nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvostot. Näiden toimielinten tehtävät ja asema on määriteltävä siten, että ne aidosti lisäävät ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta. Näkemyksemme mukaan maakuntatasolla tulisi olla myös järjestöasian neuvottelukunta tai vastaava, joka mahdollistaisi järjestöjen ja

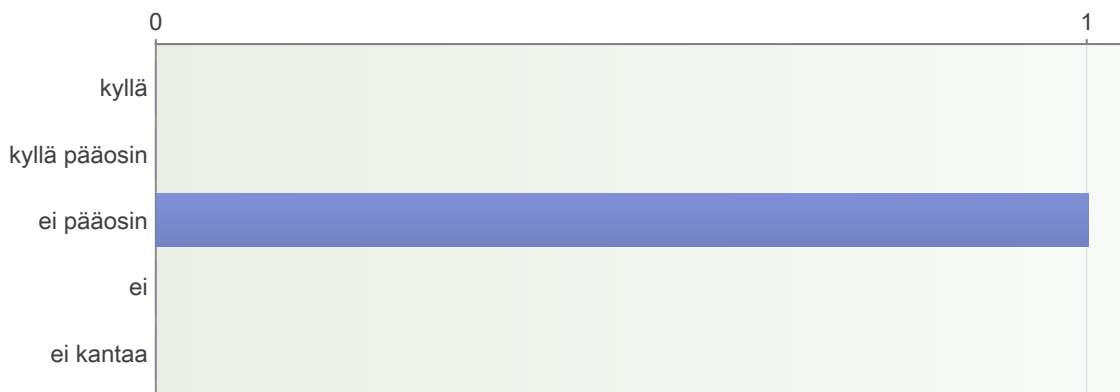
niiden kautta myös palveluja ja apua tarvitsevien ihmisten äänen kuulumisen.

Demokratian toteutumisen kannalta keskeinen kysymys on, miten maakuntavaltuutetut pystyvät seuraamaan, ohjaamaan ja valvomaan valinnanvapausjärjestelmän toteutumista. Merkittäväksi kysymykseksi tukee se, miten hyvin maakunnan hyväksymässä palvelustrategiassa pystytään vaikuttamaan tarkoituksenmukaisen ja maakunnan asukkaiden kannalta yhdenvertaisen palvelurakenteen syntymiseen.

Avoimuuden turvaamiseksi on välttämätöntä, että kaikki valinnanvapausjärjestelmään listautuvat yhtiöt noudattavat samoja julkisuusperiaatteita.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

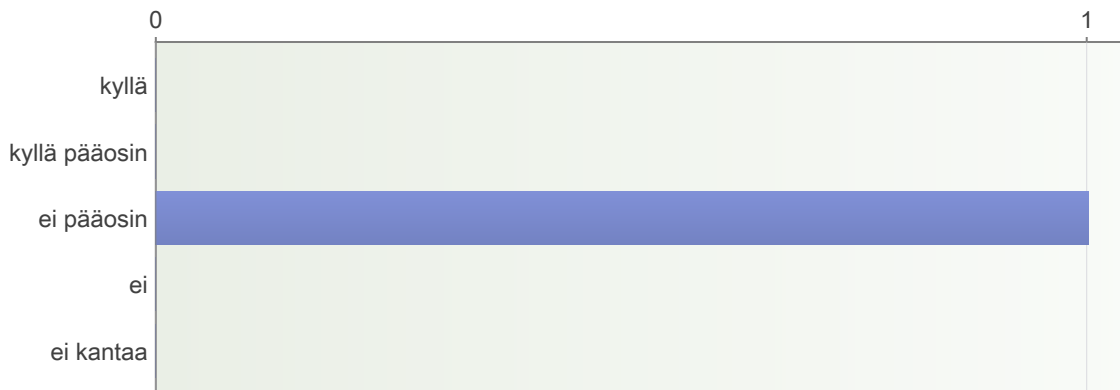
- Muutos haastaa toimintatapojen muutokseen, mutta toisaalta pirstaleinen monituottajamalli ei luo tilannetta, jossa syntyisi rajapinnoilla synergiaetuja ja siksi se ei tue palveluinnovaatioiden kehittämistä. Malli ei myöskään tue riittävällä tavalla kumppanuuksien muodostumista, mikä edesauttaisi innovaatioiden syntymistä.

Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat vuosikymmenten ajan olleet keskeisinä alan innovaattoreita erityisesti sosiaalipalveluissa. Tätä kehittämistyötä on tehty erityisesti Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Jo 2000- luvun alkupuolelta on ollut nähtävissä, että syntyneet innovaatiot eivät ole riittävästi siirtyneet julkisen käyttöön. Haaste tulee jatkossa edelleen kasvamaan.

Uudessa tilanteessa sellaisten palvelujen asemoituminen tulee vaikeutumaan, joissa on nykyisin yhdistynyt monirahoitteisesti RAY-avustus ja kunnan toiminta-avustus. Näitä palveluita ovat monet matalan kynnyksen palvelut ja avopalvelut. Sote-järjestämislakiin tarvitaan maakunnille yhteistyövelvoite järjestöjen kanssa sen varmiseksi, että jatkossa maakunnilla on mahdollisuus antaa toiminta-avustuksia ja tehdä kumppanuussopimuksia järjestöjen kanssa matalan kynnyksen palveluissa ja avopalveluissa. Muuten on riskinä, että näiden palvelujen rahoituspohja pettää, koska ne eivät voi toimia yksin rahapelituotoilla. Mikäli näin kävisi, se merkitisi erittäin merkittävän potentiaalin ja synergiaedun häviämistä.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöittettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määrittellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

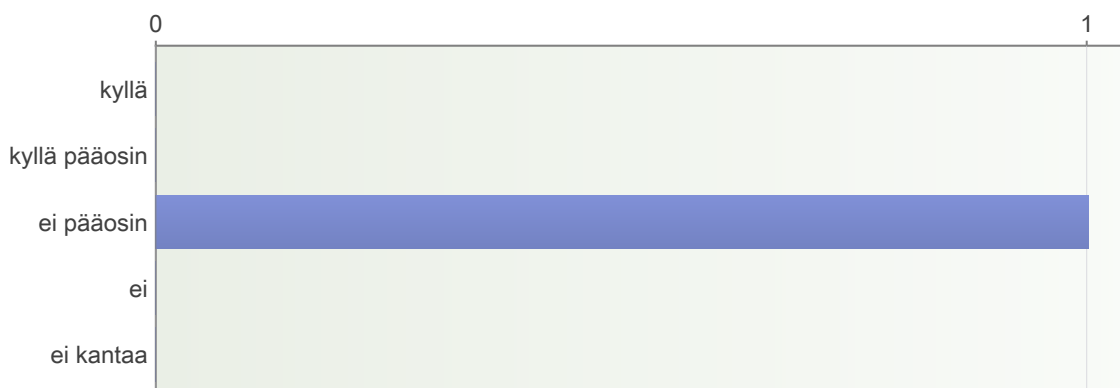
19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. aikaisemmat vastaukset

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

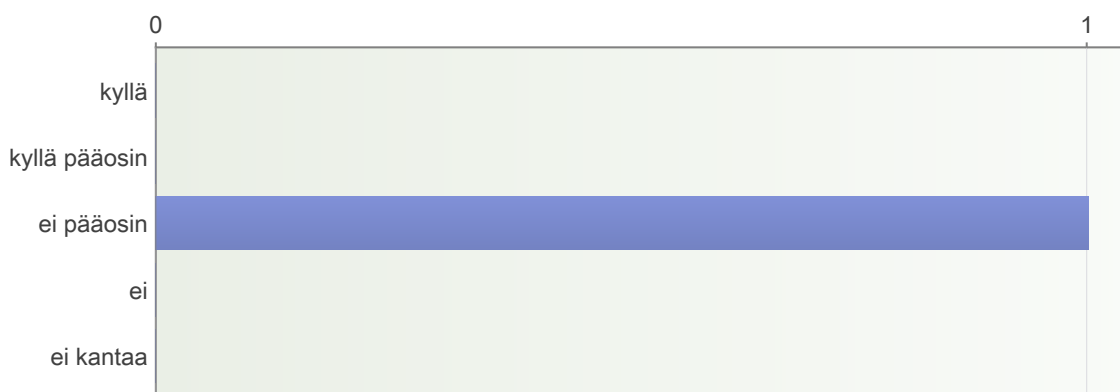
21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. aikaisemmat vastaukset

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

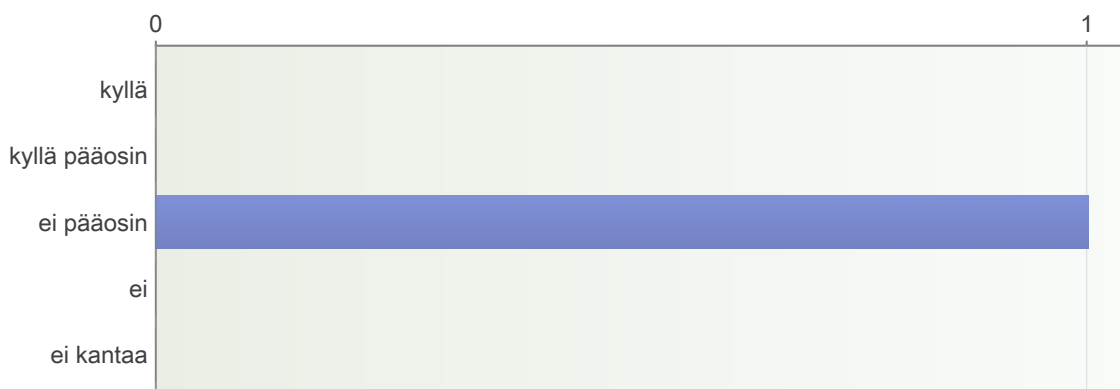
23. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. aikaisemmat vastaukset

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

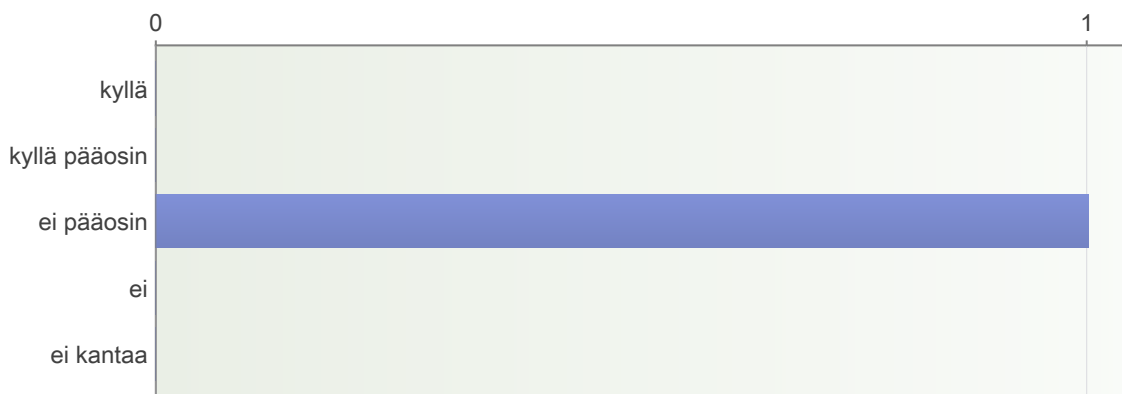
25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. aikaisemmat vastaukset

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

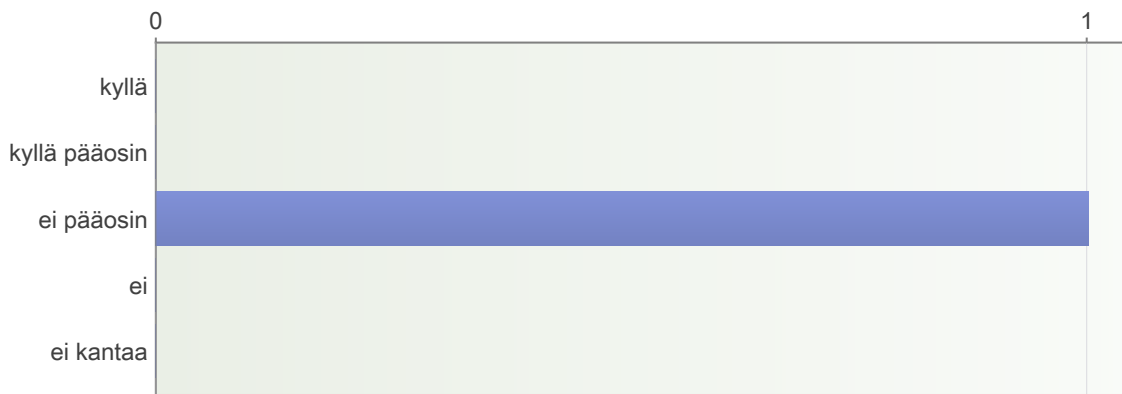
27. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. aikaisemmat vastaukset

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

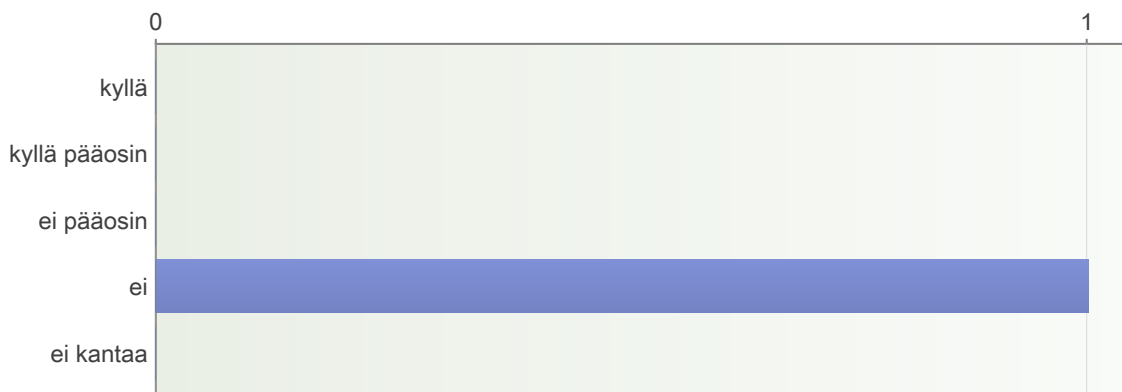
29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. aikaisemmat vastaukset

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

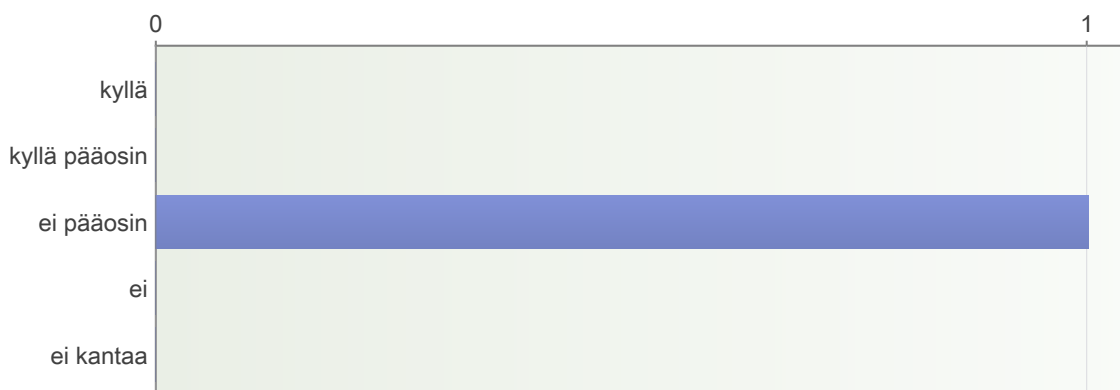
31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelujärjestelmästä tulee niin monimutkainen, ettei maakunnalla ole tosiasiallisia, riittäviä mahdollisuuksia ohjata ja vaikuttaa palvelujärjestelmän kokonaisuuteen, palvelujen kehittämiseen, mahdollisuutta velvoittaa tuottajia uusien työntekijöiden harjoittelu- ja muihin kouluttautumismahdollisuuksiin, asiakkaiden palvelutarpeista kertyvän tiedon tuottamiseen ja kustannuksiin vaikuttamiseen.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavat ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

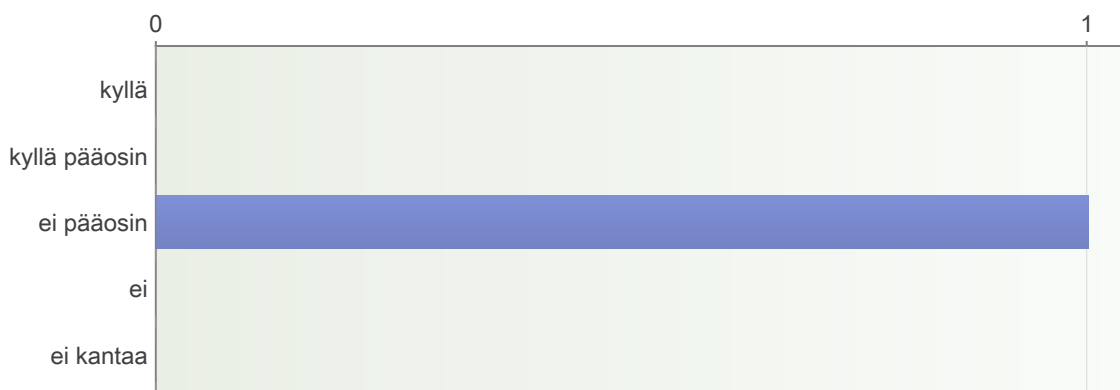
33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. aikaisemmat vastaukset

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

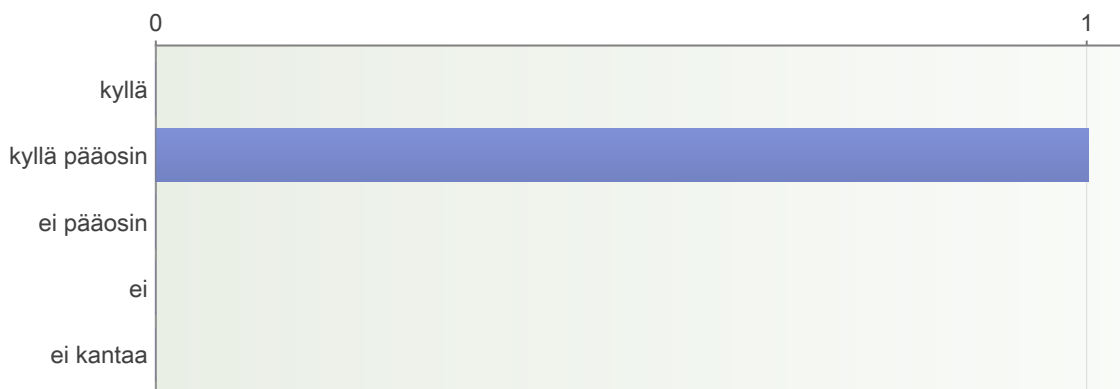
Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtainen budjetti on hyvä ja myönteinen mahdollisuus. siihen liittyvä sääntely jää kuitenkin vielä liian yleiseksi ja riittävästi ei tule esiin se, miten toimitaan silloin, kun asiakkaan palvelutarpeisiin vastaamiseksi määritelty henkilökohtainen budjetti ei olekaan riittävä. Vammaisten palveluissa henkilökohtaisesta budjetista on kokemuksia ja ne ovat myönteisiä. Henkilökohtaiseen budjettiin liittyen olisi ennen sen käytön laajentamista hyvä käynnistää kokeiluja monitarpeisten lapsiperheiden tilanteisiin ja monitarpeisen vanhusten tilanteisiin, jotta saataisiin kokemusta siitä, mitä näissä tilanteissa erityisesti pitäisi ottaa henkilökohtaisen budjetin yhteydessä huomioon.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

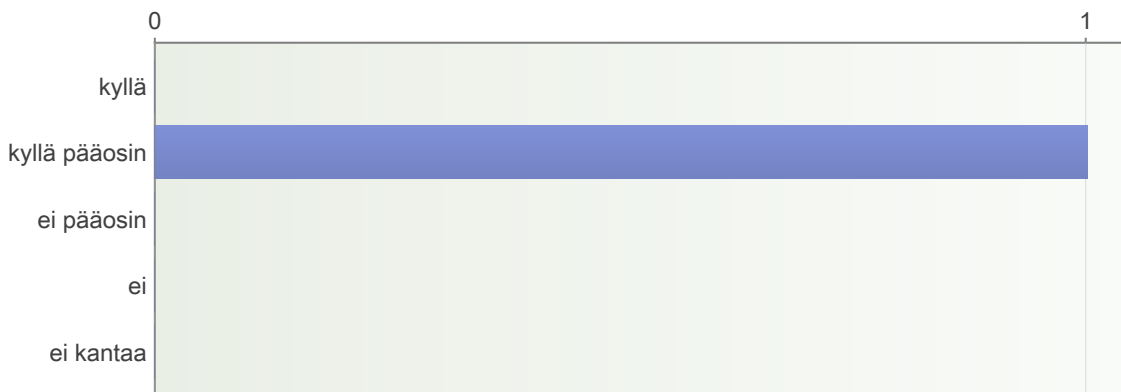
37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tuettu päätöksenteko on erittäin tärkeä monitarpeisten ja vähäresurssisten ihmisten näkökulmasta. Esitys kaipaa täsmennystä siitä, miten riittävä osaaminen sosiaalihuollon näkökulmasta tuettuun päätöksentekoon turvataan.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

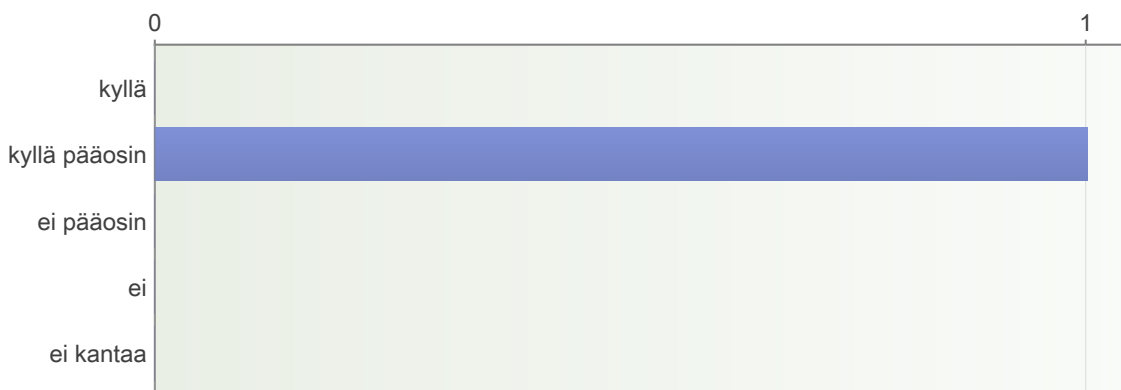

39. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

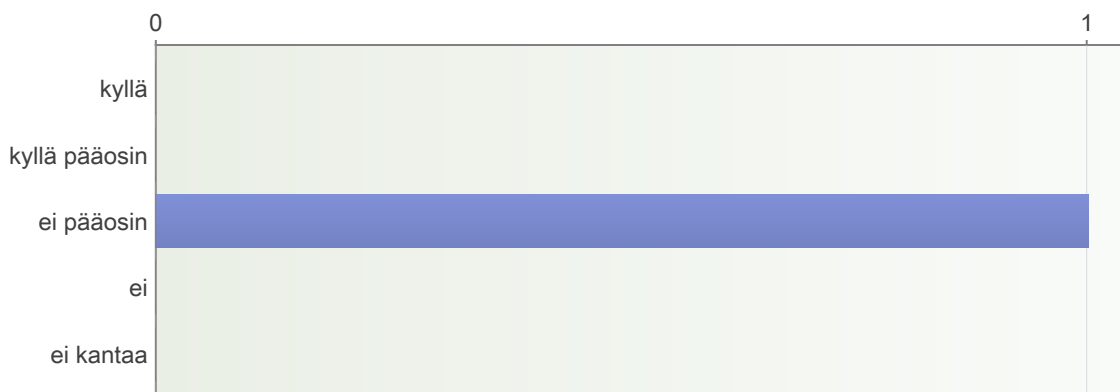

41. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

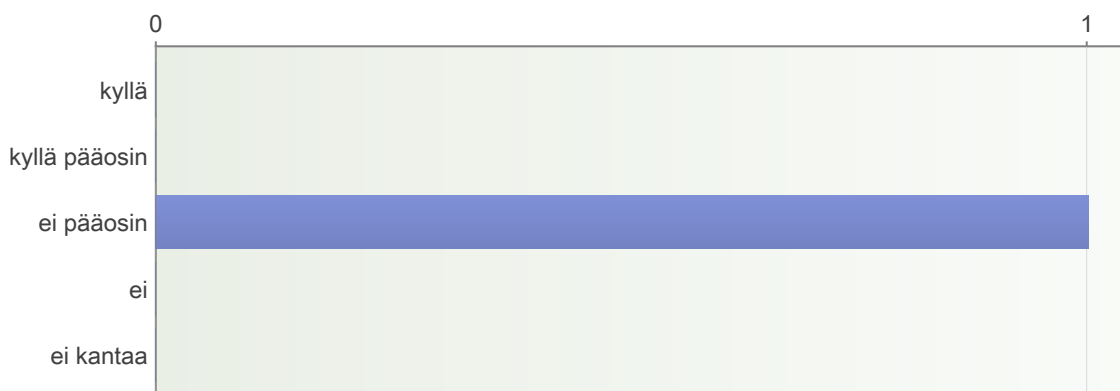
Vastaajien määrä: 1

- Lain 42 §:ssä todetaan, että suoran valinnan palvelun tuottajan on tehtävä toiminta-alueellaan yhteistyötä maakunnan kanssa ja kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Epäselväksi jää, mitä tämä velvoite käytännössä tarkoittaa palveluntuottajan kannalta.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

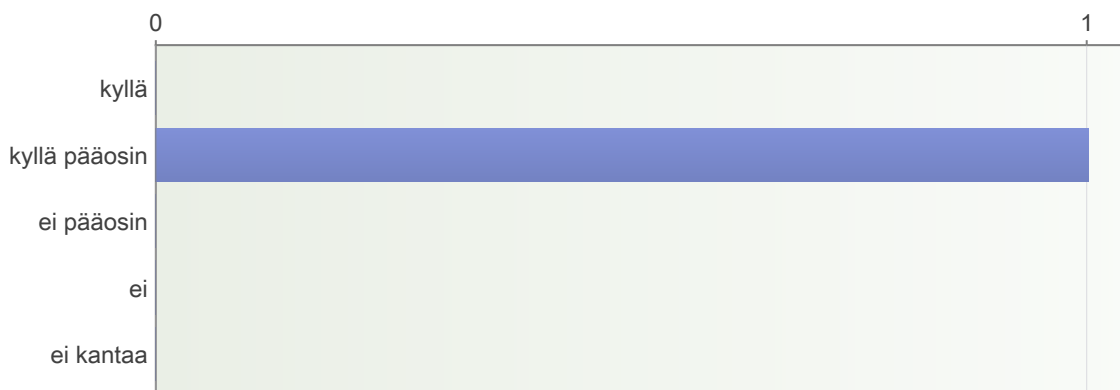
45. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Korvauserusteet ovat aivan keskeisessä asemassa järjestelmän toimivuuden kannalta. Korvaustasot on määriteltävä huolella ja siten, että ne tosiasiallisesti kattavat palvelutuotannosta aiheutuvat kustannukset. Valinnanvapausjärjestelmän sisältämä kapitaatio-malli on riskialtis pienille toimijoille. Jos jokaisesta asiakkaasta maksetaan sama hinta, on pienillä asiakasmäärillä riski, että korvaukset eivät kata hoidon kuluja. Samalla on vaarana, että kapitaatio-malli kannustaa kohdistamaan markkinointia vähähoitoisimmille potilaille. Maakunta voi päätöksellään muuttaa suoran valinnan palveluista maksamiensa korvausten määrää ja perusteita. Maakunta voi esimerkiksi päättää kiinteän korvauksen käytöstä asetettua vähimmäistasoa laajemmin ja varata koko määrärahan ja maksaa tuottajalle koko korvauksen kiinteänä korvauksena. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kiinteän korvauksen suhteellisesta määrästä sekä kansallisista tarvetekijöistä sekä painokertoimista. On tärkeää seurata, että järjestelmä toimii mahdollisimman yhdenvertaisesti eri puolilla Suomea.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

47. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

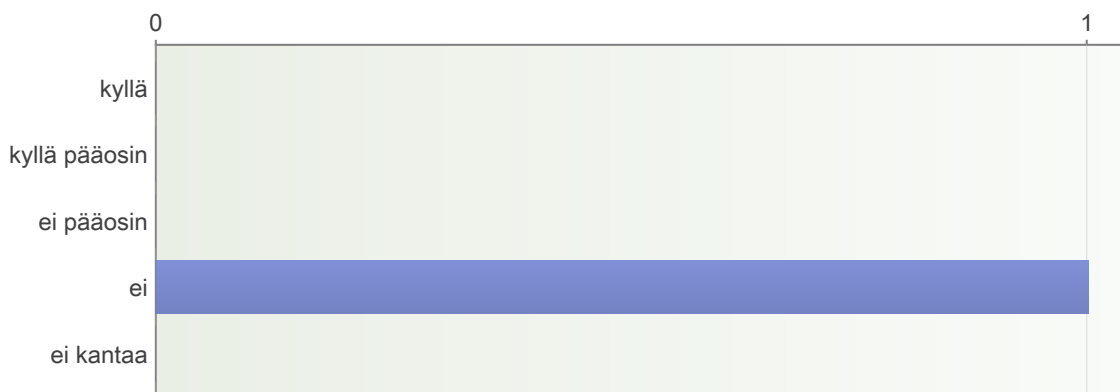
- Listautuvien asiakkaiden valinta tai rajoittaminen on ehdottomasti estettävä. On kannatettavaa, että valinnanvapausesityksen mukaisesti maakunta voi asettaa tuottajalle korvausten perusteiksi myös palvelujen laatuun, kustannustehokkuuteen sekä vaikuttavuuteen liittyviä mittareita ja perusteita. Myös tietyistä asiakasryhmistä annettavia kiinteitä korvauksia voisi olla perusteltua ottaa laajemmin käyttöön.

Toimivan korvausjärjestelmän luominen vaatii aikaa ja on tärkeää, että rakentuvaa järjestelmää seurataan ja arvioidaan systemaattisesti ja että arvioinnin tuloksia hyödynnetään korvauskäytäntöjä kehitettäessä.

On ennakoitavissa, ettei maakunnilla ole riittäviä välineitä ohjata yhtiömuotoisia palveluntuottajia velvoittavasti. Pystyykö maakunta ohjaamaan palveluiden sijoittumista sen varmistamiseksi, etteivät tuottajat sijoitu pääosin alueille, joissa väestön sosioekonominen asema on korkea ja väestö keskimääräistä terveempää?

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

49. Vapaamuotoiset huomiot.

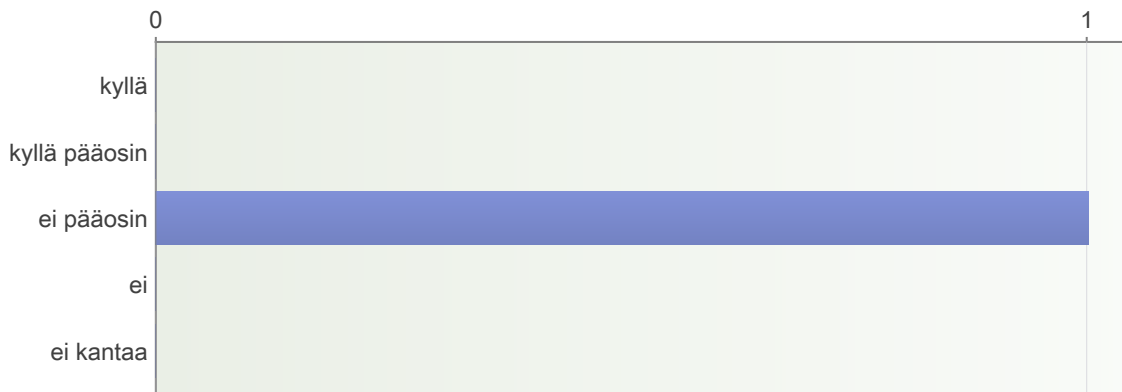
Vastaajien määrä: 1

- Esitetty aikataulu on liian haastava ja epärealistinen. Kohdassa 1 ETKL esittää, että valinnanvapauslainsäädäntöä ei tässä muodossa hyväksytä, vaan se palautetaan perusteelliseen jatkovalmisteluun ja että uudistuksen käytännön toteuttamiselle varaan realistinen aikataulu. ETKL esittää myös, että hyödynnetään Sitran kokeilujen tulokset lain jatkovalmistelussa ja että käynnistetään kokeiluja henkilökohtaisesta budjetista aikaisemmin kuvatulla tavalla.

Tietojärjestelmien luominen, niiden yhteensovittaminen ja palveluntuottajista saatavan luotettavan tiedon kerääminen vie vuosia ja on merkittävä investointi. Valinnanvapaus ei voi toimia, jos listautumisen käynnistyttyä asiakkailla ei ole mahdollista saada vertailukelpoista tietoa tuottajista ja erilaisista palveluista.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ks. aikaisemmat vastaukset

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

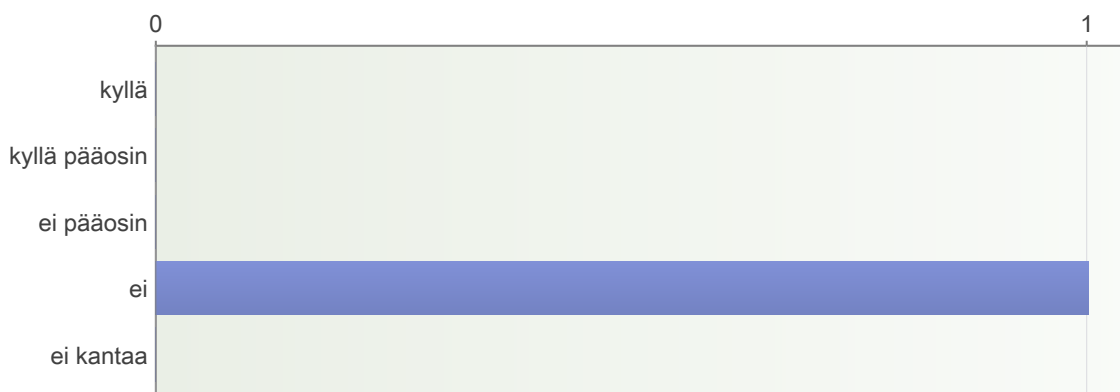
53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitys lähtee palvelumarkkinoiden rakentamisen tavoitteesta ei ensisijaisesti sosiaali- ja terveystaloudellista tavoitteita. ETKL korostaa sitä, että sote-uudistuksen tavoite tulee olla ihmisten perusoikeuksien toteutumiseen nykyistä paremmin vastaaminen, yhdenvertainen palvelujen saatavuus ja sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio. Valinnanvapausesityksessä nämä tavoitteet jäävät alisteisiksi elinkeinopoliittisille tavoitteille. ETKL vastustaa monitarpeisten ihmisten ja lapsiperheiden oikeuksien toteutumisen näkökulmasta sitä, että palvelumarkkinoiden rakentaminen on nostettu ohi muiden tavoitteiden. Yritysten tehtävä on tuottaa voittoa, ei saada aikaan muutosta ihmisten ja perheiden toimintakyvyssä, hyvinvoinnissa ja terveydessä. Niiden ja ihmisten tulee olla uudistuksen keskiössä, ei yritysten intressien.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Vastaajien määrä: 1

- Palveluvalikoiman laajuuden ylläpito vaatii myös taloudellisia investointeja ja puskureita. Taloudellinen riskinotto on helpompaa suurilla toimijoilla. On hyvin todennäköistä, että sote-keskuksia tulee jatkossa ylläpitämään julkisen toimijan lisäksi vain muutamat isot yritykset. on arvioitavissa, että yhtään 3. sektorin ylläpitämää sote-keskusta ei tule olemaan.

Valinnanvapausjärjestelmässä markkinoiden keskittymiseen vaikuttaa pitkälti valinnanvapauden piiriin tulevan palveluvalikoiman laajuus. Esityksessä palveluvalikoima on laaja, mikä tosiasiallisesti rajoittaa pienten ja keski suurten toimijoiden mahdollisuuksia ryhtyä sote-keskuksen tuottajaksi. Jo nyt palvelutuotanto on keskittynyt voimakkaasti suurille tuottajille. Valinnanvapaus oletettavasti entisestään vauhdittaa keskittymistä.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

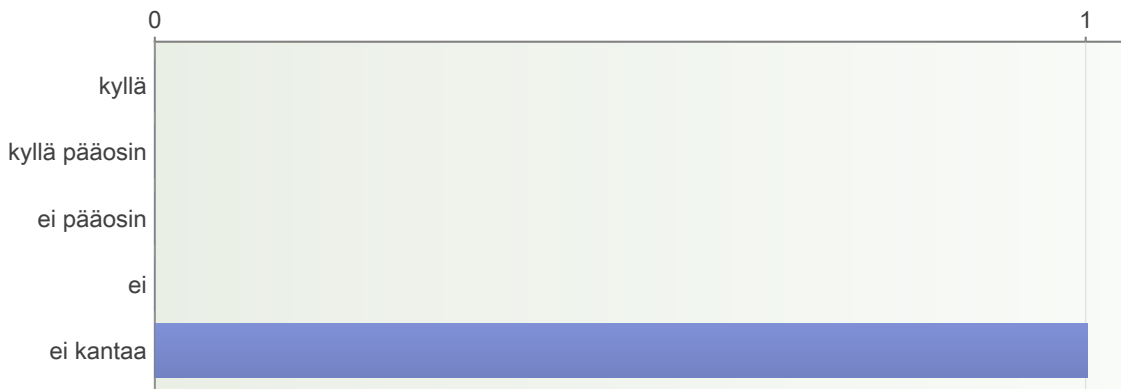
Ei vastauksia.

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Ei vastauksia.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

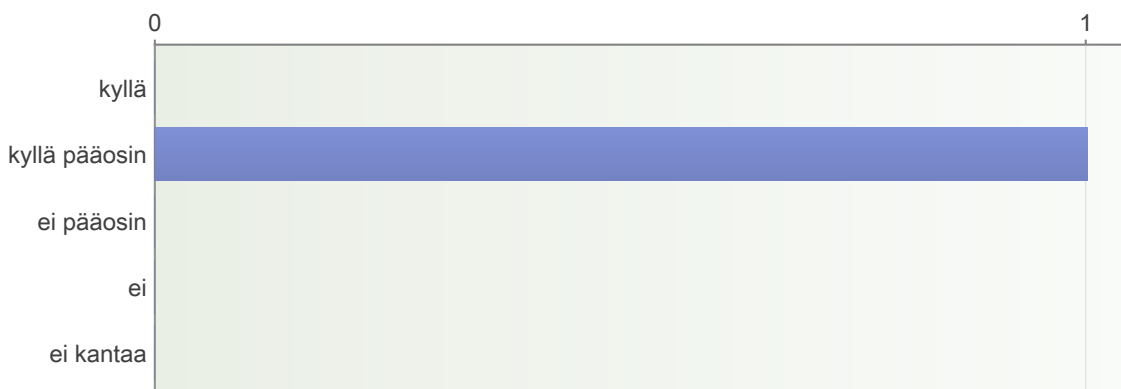

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Hallituksen esityksen vaikutukset on monipuolisesti ja avoimesti arvioitu ja niissä todetaan, että valinnanvapaus esitetyllä tavalla voi vaarantaa sote-uudistuksen tavoitteiden toteutumisen. Vaikutusarviosta iso kiitos esitystä valmistelleille. Vaikutusarvion suurin puute on, ettei esityksen lapsivaikutuksia ole arvioitu ja se tulisi ehdottomasti tehdä, jotta lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen tulisi turvattua. ETKL nosti aikaisemmin tässä lausunnossa joitakin näkökulmia jo esiin riskeistä lasten ja monitarpeisten lapsiperheiden kannalta. Tätä analyysiä täytyy jatkaa ja lapsi- ja perhejärjestöillä on siihen liittyvää osaamista.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Meillä ja jäsenyhteisöillämme on samat haasteet kuin järjestöillä yleensäkin; oman paikan löytäminen uudessa rakenteessa, nyt kuntien kanssa olevien hyvin kumppanuuskäytäntöjen rapautumisen riski maakunnissa ja riski, ettei monirahoitteisilla avopalveluilla ole jatkossa maakunnista tulevaa rahoituspohjaa, jollei maakuntia veloiteta yhteistyöhön järjestöjen kanssa ja jolleivat maakunnat varaa resursseja järjestöjen toiminta-avustuksiin. Jäsenjärjestömme tuottavat myös erittäin vaativia sosiaalipalveluja ja ETKL valtakunnallista vaativaa sosiaalipalvelua päihdeäitien kuntoutusta. Näiden vaativien sosiaalipalvelujen aseman ja rahoituksen varmistaminen on edelleen auki ja toivomme siinä tiivistä yhteistyötä ministeriön kanssa jatkossa.

Meillä ja jäsenyhteisöillä on paljon osaamista ja annettavaa jatkossa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen maakunnissa ja kunnissa, mutta tuon yhteistyön rakentaminen vaatii työtä.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Ei vastauksia.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastauksia.